

Oponentský posudek na diplomovou práci

Marta Banasiak: Narrativa moçambicana pós-colonial: constantes e singularidades

Diplomantka je Polka, obor vystudovala na FF UK a magisterskou práci napsala portugalsky, přičemž vydatně zúročila svůj pobyt v Lisabonu a využila konzultační potenciál polských, českých i portugalských odborníků na danou problematiku. Její práce má úctyhodnou bibliografii, vesměs v portugalské a angličtině, a je z ní také hojně citováno. Vzhledem ke zvolenému jazyku se autorka vyhnula překladu citovaných portugalských pasáží a bez překladu ponechává také početné citace anglické a něco málo francouzských na rozdíl od překládané polštiny. Portugalštinu zvládla na vysoké stylistické úrovni s minimem drobných přehlédnutí a neméně spolehlivě dodržela formální náležitosti poznámkového aparátu. Malého nedopatření se dopustila v dataci čestného prohlášení, když je kuriózně posunula až za datum obhajoby.

Tématem práce je soudobá prozaická tvorba jedné konkrétní lusofonní literatury africké země, která získala nezávislost až po svržení salazarismu v Portugalsku na prahu poslední čtvrtiny dvacátého století, a jednoznačně tedy spadá pod postkoloniální vymezení. Diplomantka si vytkla za cíl pojmenovat její konstanty a současně ji charakterizovat v její jedinečnosti: týká se to jednak pozice mosambického písemnictví v celku postkoloniální tvorby, s níž toto má navzdory své specifčnosti nepopíratelné styčné body, jednak zvláštností jednotlivých autorů a zkoumaných konkrétních děl v rámci mosambické literatury, která současně vykazuje určité jim společné stálé rysy.

Práce rozsahem výrazně přesahující sto normostran je strukturována do čtyř nestejně dlouhých a dále členěných kapitol: první se věnuje mosambické literatuře v širším kontextu a obecně vymezuje postkoloniální problematiku; druhá se soustřeďuje na problém jazyka v dialektice orality a psané literatury a osvětluje jej na příkladu jednoho románu Mii Couta; třetí zkoumá historickou prózu postmoderního/postkoloniálního období na konkrétních dílech tří různých autorů, postupně s předkoloniální, koloniální a postkoloniální tematikou; nejkratší kapitola čtvrtá se zabývá vztahem tradice a modernity ve dvou románech Pauliny Chizianové.

Zpracování se vyznačuje širokým záběrem zkompilevané sekundární literatury, což už samo o sobě představuje nemalý výkon. Diplomantka jde spíše cestou od takto vymezeného obecného rámce postupnou specifikací až k jednotlivým autorům a dílům, které zasadí na patřičné místo a hledá k nim odpovídající interpretační klíč, jehož aplikaci pak ilustruje s náležitými odkazy na sekundární prameny, než že by vycházela od textu jako takového, výklad dobývala přímo z něho a mířila k zobecnění.

Tento přístup má nepochybně chvályhodnou výhodu předem dané jistoty včlenění do širšího teoretického konceptu, i když na druhou stranu je vzdor vši šíři limitující, protože postkoloniální optika coby všelék tak trochu hrozí zacyklením. Je jasné, že bez evropského vlivu by se nekladl už sám problém státní nezávislosti a národní identity, dnes v jádru evropsky dolované z autochtonní tradice.

Neméně zajímavé by mohlo být zkoumání vztahu mytického a historického myšlení a pojetí času (zde navíc s animistickými specifiky), jistě ne bez vztahu k orálnosti, resp. románu. V tomto ohledu se tu nabízí mj. přiznaná afinita k latinskoamerické, a především brazilské literatuře, která prošla v lecčem srovnatelnou cestou o něco dříve: například Mia Couto se otevřeně hlásí ke Guimarães Rosovi (srov. rosovské *estórias*) a rovněž jeho vztah k jazyku v mnohém vykazuje obdobné rysy. Stálo by za zamyšlení, do jaké míry se v Brazílii dávno rozředěný postkoloniální diskurs už osamostatnil do autentické a plně autonomní literární podoby, která je s to zpětně ovlivňovat Evropu a přímo – nikoli koloniálně – Afriku. Dohaduji se, že Mosambik musela nějak ovlivnit také zmiňovaná jinakost indická či arabská, aniž tam vyvolala potřebu zpětně se vymezovat proti.

To jsou však spíše podněty k dalšímu rozvinutí. K textu samému mám některé dílčí připomínky:

- V první kapitole bych uvítala zpřehlednění sumárních údajů o mosambické literatuře. Vhodné by bylo grafické zdůraznění jmen a alespoň přibližné generační vymezení, když už ne konkrétní biografická data. Takto se od výčtu jmen někde volně přejde až k detailnímu rozboru jednotlivé básně spoře zařazeného autora.

- Data ostatně chybí u valné většiny studovaných autorů, důsledně nejsou uváděny ani údaje bibliografické, takže si obtížně děláme jasnější představu o chronologii. Je to nejspíš způsobeno autorčiným zasvěceným vhladem do dané problematiky, který pro ni některé věci činí natolik samozřejmými, že je opomene sdělit.

- Totéž se občas stane při prvním výskytu některých výrazů (např. *ronga*, *griot* nebo *niketche*, dost možná i *Négritude*), které by bylo vhodné vysvětlit hned zpočátku.

- Nedůsledně jsou psána některá jména: *Ba Ka Khosa* – *Ba Ka Khossa*; nepozornosti je asi třeba přičíst *Gissant–Glissant–Gilssant*. Přitom právě u práce, která je při vši kompilativnosti alespoň v našem univerzitním kontextu průkopnická, je třeba předpokládat, že se stane vodítkem, ne-li přímo citovaným pramenem.

- Třebaže diplomantku výrazněji zajímá obsah sdělení, občas silně postrádám analýzu narativní struktury – např. v poslední kapitole by mě vyprávěcí perspektiva velmi zajímala v souvislosti se zaujatým genderovým postojem.

- Str. 43: podle mne dochází k mylné redukci vztahu *signifié-signifiant* na polaritu *coisa-palavra*.

- Str. 46: revolver, který má v posledním dějství vystřelit, bývá v českém prostředí přičítán Čechovovi, nikoli Ibsenovi, ale ráda se nechám poučit.

Práce v každém případě plně vyhověla požadavkům kladeným na práci diplomovou, proto ji doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení výborně.

V Praze 12. 6. 2013

PhDr. Vlasta Dufková, Ph.D.